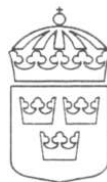

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1990/91:AU3 Förtroendemannalagen

1990/91
AU3

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar arbetsmarknadsutskottet dels förslag i proposition 1989/90:157 om regionala fackliga förtroendemän och fem med anledning av propositionen väckta motioner, dels sex motioner från allmänna motionstiden rörande förtroendemannalagen. Utskottet tillstyrker lagförslaget som innebär att fackliga företrädare får rätt till tillträde även till arbetsplatser där de inte själva är anställda och rätt att vara verksamma där. De i sammanhanget väckta motionerna avstyrks. Även de övriga motionerna, som bl.a. avser koncernfackligt arbete, avstyrks av utskottet.

De tre borgerliga partierna reserverar sig mot antagandet av lagförslaget. Ytterligare sex reservationer och ett särskilt yttrande har fogats till betänkandet.

Propositionen

1989/90:157 vari yrkas att riksdagen antar det till propositionen fogade förslaget (se *bilaga*) till

lag om ändring i lagen (1974:358) om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen.

Motionerna

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna

1990/91:A1 av Sven-Åke Nygårds m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om finansiering för regionala fackliga förtroendemän.

1990/91:A2 av Karl-Erik Persson m.fl. (v) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om villkor för tillträdesrätten för regionala fackliga förtroendemän.

1990/91:A3 av Elver Jonsson m.fl. (fp) vari yrkas att riksdagen beslutar att avslå proposition 1989/90:157 om regionala fackliga förtroendemän.

1990/91:A4 av Sonja Rembo m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen avslår regeringens proposition 1989/90:157 om regionala fackliga förtroendemen.

1990/91:AU3

1990/91:A5 av Börje Hörnlund m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en total översyn av den arbetsrättsliga lagstiftningen,

2. att riksdagen beslutar avslå proposition 1989/90:157 om regionala fackliga förtroendemen i enlighet med vad som anförts i motionen.

dels motioner väckta under allmänna motionstiden 1990

1989/90:A707 av Kurt Ove Johansson och Lars-Erik Lövdén (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om de regionala förtroendemännens rätt till tillträde till arbetsplatser.

1989/90:A709 av Anita Modin m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om regionala fackliga förtroendemen.

1989/90:A711 av Karl-Erik Persson m.fl. (vpk) vari yrkas

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstiftning som ålägger svenska transnationella företag samt utländska transnationella företag verksamma i Sverige att bekosta de fackliga organisationernas samarbete inom koncernen.

1989/90:A724 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

28. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring av lagen om facklig förtroendeman för att främja att en ökning av fackligt arbete kan utföras på deltid samt att en utökning av sysselsättningsgraden genom fackligt arbete kan ske i enlighet med vad i motionen anförts under avsnitt 5.7.1,

29. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring av lagen om facklig förtroendeman så att lagen även omfattar intern facklig verksamhet i enlighet med vad i motionen anförts under avsnitt 5.7.2,

30. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring av lagen om facklig förtroendeman så att rätten till koncernfackligt arbete på betald arbetstid införs i enlighet med vad i motionen anförts under avsnitt 5.7.3.

1989/90:A737 av Bengt-Ola Rytter m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av koncernfackligt samarbete över nationsgränserna.

1989/90:A746 av Anna Horn af Rantzien och Elisabet Franzén (mp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att de lokala fackliga organisationernas arbete till skydd för den yttre miljö som deras företag påverkar kan ske med utnyttjande av de rättigheter som föreskrivs i lagen om fackliga förtroendemens ställning på arbetsplatserna (förtroendemannalagen).

Utskottet

Regionala fackliga förtroendemän

Inledning

1974 års lag om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen (förtroendemannalagen) avser att underlätta facklig verksamhet. Lagen äger tillämpning på en arbetstagare som har utsetts av lokal arbetstagarorganisation för att som facklig förtroedeman företräda de anställda. Som villkor gäller att organisationen är bunden av kollektivavtal för arbetstagarna. För att lagen skall vara tillämplig måste den fackliga organisationen underrätta arbetsgivaren om det fackliga uppdraget.

Av särskild betydelse är lagens regler om förtroendemännens rätt till ledighet från arbetet under den tid som fordras för det fackliga uppdraget. Om det fackliga arbetet gäller den egna arbetsplatsen har förtroendemannen rätt till bibehållna anställningsförmåner. Lagen innehåller också regler som skyddar förtroendemännen i deras uppdrag.

Lagens regler är i princip tvingande men avvikelser får göras från flera av bestämmelserna genom kollektivavtal på central nivå.

Förtroendemannalagen har karaktären av ramlag. Den kompletteras av kollektivavtal på flera sektorer av arbetsmarknaden.

Om tvist uppkommer om tillämpning av lagens regler eller av kollektivavtal som ersatt reglerna har arbetstagsidan s.k. tolkningsföreträde.

Som framgått gäller lagen endast en facklig förtroedeman som är anställd på den arbetsplats där han skall utföra sitt uppdrag. De rättigheter som lagen ger förtroendemannen gäller endast i förhållande till hans arbetsgivare och kan inte åberopas mot en arbetsgivare på annan arbetsplats.

Det är den arbetsgivare som äger eller nyttjar lokalen eller området som bestämmer vem som skall få tillträde till arbetsplatsen. Tillträde kan normalt vägras den som inte är anställd där. Den som obehörigen tränger in på en arbetsplats kan dömas för olaga intrång enligt 4 kap. 6 § andra stycket brottsbalken.

Någon lagreglerad tillträdesrätt för en icke anställd facklig förtroedeman finns således inte. Däremot kan en sådan rätt regleras i kollektivavtal.

På fackligt håll såg man redan när förtroendemannalagen förbereddes allvarligt på bristen på regler om rätt till tillträde för facklig verksamhet på arbetsplatser som saknar förtroendemän bland de anställda eller regler om skyldighet för arbetsgivaren på sådana arbetsplatser att medverka till att en utifrån kommande facklig företrädare kan utföra arbete där. Man ansåg att detta var ett särskilt allvarligt problem för de mindre arbetsplatserna och för branscher där förhållandena är sådana att den fackliga verksamheten inte kan knytas till förtroendemän som utses bland de anställda på den enskilda arbetsplatsen, utan måste bli en uppgift i första hand för den närmast berörda

lokala arbetstagarorganisationen. Krav på lagstiftning om vad som så småningom kom att kallas regionala fackliga förtroendemän ställdes i tidigt skede.

Nya arbetsrättskommittén (NARK) föreslog år 1977 en lagreglering av tillträdesrätten för regionala fackliga förtroendemän i delbetänkande (DsA 1977:4) Fackliga förtroendemän, möten på betald arbetstid och arbetslivsforskning. På grundval av betänkandet utarbetades en lagrådsremiss med förslag till ny förtroendemannalag inom arbetsmarknadsdepartementet. Den föreslagna lagen skulle ersätta 1974 års förtroendemannalag. Lagrådet yttrade sig över remissen. Den ledde emellertid inte till någon proposition.

Arbetsmarknadsutskottet har återkommande under 1980-talet behandlat motioner med yrkanden om lagreglering av tillträdesrätten för regionala fackliga förtroendemän (se t.ex. AU 1987/88:8). Utskottet har erinrat om att förtroendemannalagen inte utesluter facklig verksamhet som bedrivs av andra fackliga företrädare än anställda på arbetsplatsen. Utskottet har anfört att deras behov att komma in på arbetsplatserna normalt inte ifrågasätts, även om de saknar en lagfäst rätt till tillträde. Det har också framhållits att frågan lösts genom kollektivavtal inom stora delar av arbetsmarknaden. Utskottet har utgått från att kvarvarande problem med tillträdesrätten till arbetsplatserna för utomstående fackliga företrädare uppmärksammas i det arbetsrättsliga beredningsarbetet i regeringskansliet.

I april 1990 beslutade regeringen att inhämta lagrådets yttrande över ett inom arbetsmarknadsdepartementet upprättat förslag om ändringar i förtroendemannalagen avseende tillträdesrätt för regionala fackliga förtroendemän. Förslaget ligger till grund för den nu framlagda propositionen.

Propositionen

I propositionen erinrar arbetsmarknadsministern om bakgrunden till att regeringen år 1978 drog tillbaka sitt förslag om en ny förtroendemannalag. En viktig anledning var den kritik som framfördes mot sättet för finansiering av bl.a. verksamhet genom regionala fackliga förtroendemän. Regeringen önskade en helt ny förtroendemannalag och ville inte lägga fram ett förslag endast beträffande tillträdesrätten.

Enligt propositionen finns flera skäl att nu lägga fram förslag i ämnet. Det förhållandet att krav på en lagfäst tillträdesrätt fortfarande upprepas varje år i motioner i riksdagen talar enligt propositionen starkt för att det alltjämt finns missförhållanden på området och att frågan inte kan lösas i godo mellan arbetsgivaren och de anställdas organisationer. Detta ses som en varningssignal. I propositionen anför vidare att småföretagandet under de senaste tio åren snarare ökat än minskat i omfattning. Det betonas vidare att tyngdpunkten i arbetstagarernas medbestämmande skall ligga på lokal nivå. Medbestämmandet skall först och främst utövas av de anställda själva och av de lokala fackliga representanter som de har utsett. En viktig uppgift för de regionala fackliga förtroendemännen blir därför att aktivera det lokala

medbestämmandet. Även med en fungerande facklig verksamhet kan behov uppkomma av att ta hjälp av någon mer erfaren och välutbildad facklig företrädare. I propositionen åberopas också det faktum att flertalet remissinstanser numera är positivt inställda till en lagstiftning om tillträdesrätten. Enligt arbetsmarknadsministern är därför tiden nu mogen att komplettera förtroendemannalagen med en bestämmelse om tillträdesrätt.

Genom den föreslagna förändringen görs förtroendemannalagen tillämplig även på den som utan att vara anställd hos arbetsgivaren utsetts att som facklig förtroendeman företräda de anställda på viss arbetsplats i fackliga frågor. Lagen tillämpas på förtroendemannen då organisationen underrättat arbetsgivaren om det fackliga uppdraget. Tillträdesrätten innebär att arbetsgivaren är skyldig att låta förtroendemannen få tillträde på arbetsplatsen och vara verksam i den omfattning som behövs för uppdraget. Verksamheten får dock inte medföra betydande hinder för arbetets behöriga gång. Den facklige förtroendemannen har enligt 6 § rätt till ledighet från *sin* arbetsgivare i den omfattning som fordras för det fackliga uppdraget. Lagen ger inte den regionale facklige förtroendemannen rätt till bibehållna anställningsförmåner. Regler om tystnadsplikt införs. På den privata sektorn föreslås en regel med 21 § medbestämmandelagen som förebild. Vid brott mot tystnadsplikten föreslås strikt skadeståndsansvar för arbetstagarorganisationen. I fråga om uppdrag som utövas på en arbetsplats i det allmännas verksamhet hänvisas beträffande tystnadsplikt till sekretesslagen. Brott mot sådan tystnadsplikt är straffbart enligt 20 kap. 3 § brottsbalken.

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1991.

Motionerna

I kommittémotioner yrkar moderaterna, folkpartiet och centern avslag på propositionen.

I motion A4 av Sonja Rembo m.fl. (m) anförs att regeringen inte påvisat att det skulle föreligga några verkliga problem för fackliga förtroendemen, t.ex. ombudsmän, att få tillträde till arbetsplatser för att företräda medlemmar. Något sådant har inte heller hävdats av remissinstanserna. Lagstiftning är enligt motionärerna dessutom inte den bästa metoden att skapa förtroendefulla och effektivitetsbefrämjande relationer mellan parterna. Medbestämmandet bör — vilket för övrigt också framförs i propositionen — i första hand utövas inom det enskilda företaget och vara något som angår de enskilda arbetstagarna. Slutsatsen av detta är enligt motionen att tillträde borde medges endast om det finns ett uttryckligt önskemål från medlemmarna på arbetsplatsen. Propositionen är också bristfällig i fråga om konsekvenserna av förslaget. Man kan räkna med ett ökat ledighetsuttag vilket kan medföra problem både för näringslivet och den offentliga sektorn. Statsmakterna borde iaktta restriktivitet med sådana lagregler. Förslaget kan vidare skapa särskilda problem i fråga om skyddet av företagshemligheter. Regeringen har tagit lätt på sekretess- och jävsfrågorna. Över

huvud taget är det enligt motionärerna anmärkningsvärt att regeringen lägger fram ett förslag som ytterligare komplicerar den arbetsrättsliga lagstiftningen. En allmän översyn av förtroendemannalagen i samband med en parlamentarisk utredning om hela den arbetsrättsliga lagstiftningen skulle vara av värde.

Även Elver Jonsson m.fl. (fp) påpekar i motion A3 att det i dag inte synes vara något problem för förtroendemännen att få tillträde, inte heller på de arbetsplatser där kollektivavtalsregler med detta innehåll saknas. Propositionen pekar inte på några konkreta missförhållanden. I så fall hade motionärerna inte varit främmande för lagstiftning. Enbart det faktum att förslag väckts genom motioner i riksdagen säger enligt motionärerna ingenting om verkligheten. Lagförslaget kan få en icke önskvärd effekt, nämligen en centralisering av medbestämmandet. Detta bör utövas på de enskilda arbetsplatserna av de anställda själva och deras lokala fackliga representanter. Risker finns att de fackliga organisationerna känner sig manade att i större utsträckning låta sig företrädas av centrala förtroendemän. En förnyad översyn av förtroendelagen är påkallad enligt motionärerna.

I motion A5 av Börje Hörnlund m.fl. (c) hänvisas till att flera remissinstanser konstaterat att något behov av tillträdesrätt för de små arbetsplatserna inte längre föreligger bl.a. till följd av avtalsmässiga lösningar. Det behövs en total översyn av den arbetsrättsliga lagstiftningen. Småföretagens och de enskilda arbetstagarnas situation måste beaktas bättre liksom effekterna av den ökade internationaliseringen. Lagstiftningen måste vara klarare och entydigare och samtidigt mer flexibel. Tydliga gränser måste läggas fast mellan den parlamentariska demokratin och det fackliga inflytandet. Vidare krävs en modernisering. I avvaktan på en översyn med detta innehåll bör inte den nuvarande förtroendemannalagen ändras enligt motionärerna.

Karl-Erik Persson m.fl. (v) välkomnar i motion A2 regeringens förslag men anser att det är behäftat med vissa svagheter. Kollektivavtal på arbetsplatsen bör inte vara en förutsättning för de regionala förtroendemännens tillträdesrätt. De starkaste behoven av biträde utifrån finns nämligen på arbetsplatser som saknar kollektivavtal. Inte heller bör det ställas krav på att det finns medlemmar på arbetsplatsen. Tillträdesrätten avser även annan verksamhet än förhandlingar, varför parallellen med medbestämmandelagens förhandlingsregler saknar relevans enligt motionärerna.

Sven-Åke Nygårds m.fl. (s) ser enligt motion A1 med tillfredsställelse på förslaget. Motionärerna delar regeringens uppfattning att den fackliga verksamheten inte skall vara beroende av medel från det allmänna. De anser att erfarenheterna av finansieringen av verksamheten med regionala skyddsombud borde kunna tas till vara när man i framtiden prövar frågan om finansiering beträffande regionala fackliga förtroendemän.

Även i motioner från den allmänna motionstiden framförs yrkanden rörande regionala fackliga förtroendemän. I motionerna A707 av Kurt Ove Johansson och Lars-Erik Lövdén (båda s) och A709 av Anita Modin m.fl. (s) krävs en lagreglerad tillträdesrätt.

Fråga om avslag på propositionen

En princip som har tillmätts den största betydelse vid utarbetande och antagande av medbestämmandelagstiftningen är att tyngdpunkten i arbetstagarnas medbestämmande skall ligga på lokal nivå. Som framhålls i den nu framlagda propositionen skall medbestämmandet först och främst utövas inom det enskilda företaget eller den enskilda myndigheten av de anställda själva och av de fackliga representanterna som de har utsett. Medbestämmandet skall vara något som angår de enskilda arbetstagarna. I denna fråga torde det inte föreligga några meningsmotsättningar. Denna grundtanke förutsätter emellertid, särskilt när det gäller de små arbetsplatserna, att stöd kan behövas utifrån både för att mera allmänt aktivera det lokala fackliga arbetet och för att bistå i konkreta uppkommande frågor där mer erfarna och välutbildade förtroendemän behövs. Utskottet kan inte biträda den i m-motionen framförda uppfattningen att tillträdesrätten, med hänvisning till att tyngdpunkten bör ligga i det lokala arbetet, bör vara beroende av ett uttryckligt önskemål eller medgivande från medlemmarna på arbetsplatsen. En fungerande lokal facklig verksamhet förutsätter ju många gånger ett uppbyggnadsskede då de anställda kanske ännu inte ens har utsett några fackliga företrädare på arbetsplatsen.

Det finns enligt utskottets mening inte heller någon grund för de farhågor som framförts i fp-motionen att en lagreglering av tillträdesrätten skulle verka mot en önskvärd utveckling av det lokala medbestämmandet. Enbart det förhållandet att tillträdesrätten blir lagfäst behöver inte medföra att de fackliga organisationerna skulle låta centrala förtroendemän medverka i det lokala medbestämmandet i större utsträckning än i dag.

I de borgerliga motionerna ifrågasätts behovet av en lagreglering med hänvisning både till att det i praktiken inte finns några problem för t.ex. fackliga ombudsmän att få tillträde till arbetsplatser och till att det föreligger kollektivavtal på stora delar av arbetsmarknaden. Utskottet instämmer för sin del med vad som sägs i propositionen. Det är inte tillräckligt att konstatera att tillträdesrätten i de flesta fall fungerar. Enligt utskottets mening är det viktigt att arbetstagare på *alla* arbetsplatser har möjlighet till den medverkan och det inflytande som medbestämmandelagen förutsätter. Fall kan mycket väl tänkas då en arbetsgivare vägrar en utomstående förtroendeman tillträde eller på annat sätt hindrar honom i hans uppdrag. Med den föreslagna regleringen kan den fackliga organisationen utöva tolkningsföreträde beträffande den regionale förtroendemannens rättigheter och i sista hand få saken prövad av domstol.

I m-motionen riktas även kritik mot det ökade ledighetsuttag som kan väntas bli följderna av förslaget.

Enligt 6 § förtroendemannalagen har en facklig förtroendeman rätt till den ledighet som fordras för det fackliga uppdraget. Ledigheten får dock inte ha större omfattning än som är skäligt med hänsyn till

förhållandena på arbetsplatsen. Ledigheten får inte heller förläggas så, att den medför betydande hinder för arbetets behöriga gång. Någon ändring görs inte i den nu beskrivna regeln. Även för de regionala förtroendemännen kommer rätten till ledighet från den egna arbetsgivaren således att grunda sig på 6 §. Arbetsmarknadsministern påpekar i propositionen att fackliga förtroendemän redan nu har rätt till ledighet för externa uppdrag. De principer som kommit till uttryck i förtroendemannalagens förarbeten rörande ledighetens omfattning bör enligt propositionen inte förändras till följd av tillträdesrätten. Detta innebär bl.a. att typiskt sett större vikt bör kunna fästas och därmed större krav på ledighet kunna ställas i fråga om ett fackligt uppdrag på den egna arbetsplatsen än när det gäller ett uppdrag utanför arbetsplatsen. Även fortsättningsvis bör således ledighet för verksamhet på den egna arbetsplatsen prioriteras. En viss ökning av begäran om ledighet kan emellertid visa sig ofrånkomlig om syftet med lagstiftningen skall uppnås, sägs det i propositionen.

Utskottet anser inte att det finns anledning att anta att ledighetsuttaget skulle öka i någon nämnvärd omfattning till följd av tillträdesrätten. Förutom den nyssnämnda begränsningen av rätten till ledighet vill utskottet erinra om att ledigheten för den regionale förtroendemannen inte är förenad med bibehållna anställningsförmåner. Förutsättningen för detta är nämligen enligt 7 § att verksamheten avser den egna arbetsplatsen.

Inte heller delar utskottet m-motionärernas uppfattning att regeringen tagit lätt på jävs- och sekretessfrågor. Det kan givetvis finnas situationer då det finns ett behov av att fastställa vissa restriktioner för förtroendemannens verksamhet. Tillträdesrätten innebär emellertid inte i sig någon rätt till information och insyn. Dessa frågor regleras i stället i medbestämmandelagen. I förarbetena till medbestämmandelagens regler om rätt till fortlöpande information om arbetsgivarens verksamhet betonades att några ovidkommande syften inte skall kunna tillgodoses genom informationsrätten. Försiktighet i rättstillämpningen borde iaktas när det rör sig om förhållanden av synnerligen hemlig natur, t.ex. forsknings- och utvecklingsarbete, som befinner sig i det stadiet att det ännu inte kan läggas till grund för beslut eller åtgärd som berör verksamheten. Under riksdagsbehandlingen slogs det mera allmänt fast att risken för skada måste komma med vid bedömningen av huruvida vissa uppgifter skall lämnas ut eller inte. Undantagen bör inte vara alltför begränsade med hänsyn till de stora värden som kan stå på spel, betonades det i den reservation (nr 23) till betänkandet InU 1975/76:45 (s. 96) som vann riksdagens bifall. Med den föreslagna regleringen i 9 a § första—tredje styckena — som enbart gäller på den privata sidan av arbetsmarknaden — kan arbetsgivaren begära förhandling om tystnadsplikt även i andra situationer än de som avses i medbestämmandelagen.

Utskottet anser att de nyss återgivna uttalandena bör vara vägledande även vid bedömningen av tystnadspliktens omfattning enligt förtroendemannalagen. Självfallet får också förtroendemannens engagemang på andra arbetsplatser sin betydelse vid den avvägning som får göras

mellan risken för skada, som kan drabba arbetsgivaren eller annan om en viss uppgift eller iakttagelse kommer ut, och det fackliga intresset att föra vidare vunna kunskaper till en större krets. Som framhålls i propositionen måste det förutsättas att den fackliga organisationen endast utser sådana förtroendemän som inte kan ha yrkesmässiga intressen motsatta den arbetsgivare som är skyldig att låta dessa verka på sin arbetsplats. Erinras bör också om lagförslagets 10 a § som innebär ett strikt ansvar för arbetstagarorganisationen för den skada som uppkommer om en facklig förtroendeman eller en styrelseledamot bryter mot tystnadsplikten eller obehörigen utnyttjar kunskaper som erhållits under sådan tystnadsplikt. Sammantaget anser utskottet att en särskild jävsregel inte är påkallad som komplement till den föreslagna lösningen av sekretessfrågan. Utskottet noterar slutligen att departementschefen skall följa utvecklingen och återkomma med förslag i frågan om behov av lagstiftning visar sig föreligga.

Utskottet går här efter in på den i v-motionen A2 framförda kritiken mot de i lagförslaget uppställda villkoren för tillträdesrätten.

Enligt lagförslaget är tillträdesrätten, liksom även andra rättigheter enligt lagen, knuten till ett kollektivavtalsförhållande mellan arbetsgivaren och den lokala arbetstagarorganisationen. I förtroendemannalagens förarbeten (prop. 1974:88, s. 157) sägs att lagen syftar till att understödja den fackliga verksamhet som är en nödvändig förutsättning för ett genomförande ute på arbetsplatserna av de beslutade arbetslivsreformerna. Ansvaret för genomförandet bör enligt propositionen ligga hos en arbetstagarorganisation som inte bara är representativ utan också har ett etablerat samarbete med arbetsgivaren i arbetsplatsens olika frågor. Arbetsrättslagstiftningen tillmäter kollektivavtalsbundenheten en avgörande betydelse. Ett ytterligare skäl för att lagen knutits till de kollektivavtalsbundna organisationerna är att lagen förutsätts kunna genom kollektivavtal anpassas till de olika förhållanden som råder på de enskilda arbetsplatserna. Vid riksdagsbehandlingen framfördes (InU 1974:15 s. 29 f.) att det är naturligt att organisationer som har det allmänna ansvaret för kollektivavtal också får svara för de nya uppgifter som tillkommer genom lagstiftning. Det ansågs vidare att reglerna om tolkningsföreträdare kräver stabilitet hos de organisationer som har rätt att utse facklig förtroendeman enligt lagen. Inrikesutskottet såg kravet på att organisationen normalt skall vara bunden av kollektivavtal som en garanti i det hänseendet. Principen om anknytning till etablerade kollektivavtalsförhållanden kan sägas ha ytterligare förstärkts genom medbestämmandelagen. Den lagen har till utgångspunkt att det följer ett särskilt ansvar med utövandet av sådana rättigheter och befogenheter för arbetstagarorganisationerna, som kan sägas röra arbetsplatsens förhållanden eller arbetstagarorganisationens intresse i stort. Det har ansetts riktigt och rimligt att förbehålla rättigheterna och det övergripande ansvaret åt de organisationer som redan har etablerat samarbete med arbetsgivaren och som har åtagit sig de rättsliga förpliktelser som följer av att man binder sig vid kollektivav-

tal. Arbetsmarknadsutskottet anser att de nu återgivna förarbetsuttalandena bör ha giltighet även beträffande rätten att utse regionala förtroendemän.

Utskottet kan inte heller ansluta sig till den i v-motionen framförda uppfattningen att rätten till tillträde bör gälla oberoende av om den fackliga organisationen har medlemmar på arbetsplatsen. Förtroendemannalagen uppställer visserligen inte något formellt krav på att arbetstagarorganisationen skall ha medlemmar hos den arbetsgivare till vilken organisationen vänder sig. Såsom framförs i propositionen leder emellertid de förutsättningar som ställts upp för att lagens regler skall gälla till att det inte torde vara möjligt att göra någon rättighet enligt lagen gällande mot en arbetsgivare som inte har anställda som är medlemmar i den avtalsbundna fackliga organisationen. Vad som avses är förutom att det skall finnas kollektivavtal att det måste vara fråga om facklig verksamhet, dvs. en verksamhet på medlemmarnas vägnar. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att interna föreningsangelägenheter såsom medlemsvärvning inte utgör facklig verksamhet i lagens mening.

Med hänvisning till det anförda ansluter sig utskottet till regeringens förslag att riksdagen bör anta ändringarna i förtroendemannalagen och avstyrker följaktligen motionerna A2, A3, A4 och A5. Motionerna A707 och A709 får anses tillgodosedda med utskottets ställningstagande.

Övriga frågor rörande regionala fackliga förtroendemän

Rörande det av Sven-Åke Nygårds m.fl. (s) i motion A1 framförda förslaget att erfarenheterna av verksamheten med regionala skyddsombud bör kunna tas till vara när man i framtiden prövar frågan om finansiering av regionala förtroendemän är följande att säga. Regeringens förslag innebär att de fackliga organisationerna själva får bära *kostnaderna för verksamheten* med regionala fackliga förtroendemän. Tanken på att låta det allmänna stå för kostnaden avvisas, och i fråga om LOs förslag att kostnaderna skall bäras av produktionen anförts att detta i första hand är en fråga för arbetsmarknadens parter att diskutera i förhandlingar. Utskottet instämmer i detta och noterar att arbetsmarknadsministern avser att följa vad som vidare händer i denna fråga. Utskottet utgår från att även erfarenheterna beträffande de regionala skyddsombuden därvid kommer att uppmärksammas. Något initiativ från riksdagens sida är därför inte påkallat med anledning av motionen.

Översynskrav

I centerns kommittémotion A5 begärs en total *översyn av arbetsrättslagstiftningen*, inkluderande bl.a. förtroendemannalagen. Även i de övriga borgerliga motionerna pekas på behovet av översyn såväl av förtroendemannalagen som den arbetsrättsliga lagstiftningen i stort. Frågan om en allmän översyn behandlas i utskottets betänkande AU6, Medbestämmande i arbetslivet. På grunder som utförligt redovisas i betänkandet

har utskottet ansett sig ha skäl utgå från att regeringen inleder ett översynsarbete med beaktande av de allmänna synpunkter utskottet anlagt utan något initiativ från riksdagens sida. Motioner med krav på en allmän översyn har därför avstyrkts. Med hänvisning till detta ställningstagande avstyrks även det nu behandlade motionsyrkandet.

Övriga frågor rörande facklig verksamhet

I detta betänkande behandlas även fyra motioner från den allmänna motionstiden som inte rör regionala fackliga förtroendemän.

Tre motioner rör *facklig verksamhet i transnationella företag*.

I motion A737 av Bengt-Ola Rytter m.fl. (s) framhålls behovet av koncernfackligt samarbete över nationsgränserna. Arbetsgivarnas avväsande hållning gör att ingen annan väg återstår än lagstiftning, anser motionärerna. Arbetstagarorganisationernas rätt till sådant samarbete bör säkras genom rätt till möten och information över gränserna och genom anpassning av förtroendemannalagen.

I motion A724 av Lars Werner m.fl. (vpk) begärs att rätt till koncernfackligt arbete på betald arbetstid införs. Även internationella koncerner bör innefattas enligt motionärerna. Detta är nödvändigt för att inte nivån på det fackliga inflyandet skall sänkas drastiskt genom kapitalets allt större internationella rörlighet. Motsvarande krav framställs även av Karl-Erik Persson m.fl. (vpk) i motion A711.

Liknande motionsyrkanden har tidigare behandlats av utskottet. I betänkandet 1989/90:AU3 avstyrkte utskottet motionerna med hänvisning till den utveckling som pågår på området. Vad som avsågs var bl.a. en överenskommelse 1989 mellan arbetsmarknadsministrarna i Sverige och Norge att tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att undersöka lämpliga åtgärder, däribland lagstiftning, för att främja en allmän utveckling av det koncernfackliga arbetet över gränserna, i första hand mellan Norge och Sverige. Utskottet utgår från att de nu berörda frågorna kommer att övervägas i samband med en kommande översyn av den arbetsrättsliga lagstiftningen. Något initiativ är därför inte påkallat från riksdagens sida varför motionerna A711 och A724 i berörda delar och A737 avstyrks.

I två motioner begärs att förtroendemannalagens tillämpningsområde utvidgas i fråga om vad som skall anses utgöra facklig verksamhet.

I vpk-motionen A724 yrkas att begreppet skall avse även intern facklig verksamhet. Anna Horn af Rantzien och Elisabet Franzén (båda mp) vill enligt motion A746 att de lokala arbetstagarorganisationernas arbete för att skydda den yttre miljö som det egna företaget påverkar skall kunna ske med utnyttjande av de rättigheter som följer av förtroendemannalagen.

Begreppet facklig verksamhet enligt 1 § förtroendemannalagen är ett lagtekniskt begrepp som möjligen inte sammanfaller med vad som i dagligt tal avses med uttrycket. Med begreppet förstås enligt lagens förarbeten (prop. 1974:88 s. 153 f. och 211 f., InU 1974:15 s. 28) i första hand uppgifter, som direkt rör arbetstagarnas intressen i förhållande till den enskilde arbetsgivaren. Också vissa andra uppgifter som

berör de anställdas ställning som arbetstagare innefattas, även om arbetstagarnas intressen inte kan sägas vara direkt riktade mot den egna arbetsgivaren — ett exempel är information till arbetstagarna om deras rätt till ledighet enligt studieledighetslagen. Utanför ligger där-
emot t.ex. politisk verksamhet och annan verksamhet som inte har med ställningen som arbetstagare att göra. Interna föreningsangelägenheter utgör inte heller facklig verksamhet i lagens mening.

Det ligger enligt utskottets mening i sakens natur att begreppet facklig verksamhet kan ändra innebörd i takt med den allmänna samhällsutvecklingen och allteftersom nya uppgifter anförtros de fackliga organisationerna enligt lag eller avtal.

Kravet i vpk-motionen att förtroendemannalagen även skall omfatta *intern facklig verksamhet* är enligt utskottets mening alltför opreciserat för att kunna ligga till grund för något ställningstagande från utskottets sida. Med hänvisning härtill avstyrks motion A724 i motsvarande del.

När det gäller frågor om företagets *påverkan på den yttre miljön* kan utskottet konstatera att ett visst inflytande över yttre miljöfrågor har tillförsäkrats de fackliga organisationerna genom miljöskyddslagen. Enligt 48 a § miljöskyddslagen har nämligen lokala arbetstagarorganisationer som organiserar arbetstagare i den verksamhet som avses med ett visst beslut besvärsmät i fråga om beslutet. Enligt förarbetena (prop. 1980/81:92 s. 41) motiverar det ansvar som de fackliga organisationerna har för arbetsmiljöfrågorna att de ges inflytande i sådana fall då det krävs en samordnad lösning för att på bästa möjliga sätt tillgodose både den yttre och den inre miljöns intressen. Det föredragande statsrådet förutsatte att detta inflytande regelmässigt skulle komma att göras gällande vid planeringen hos det berörda företaget. Besvärsmätten borde enligt propositionen öka möjligheterna att få frågor om sambandet mellan arbetsmiljö och yttre miljö allsidigt prövade. Genom föreskriften i 12 § arbetsmiljöförordningen att arbetsgivaren skall underrätta bl.a. arbetstagarorganisation om ansökan eller anmälan enligt miljöskyddsförordningen ges organisationen möjlighet att bevaka sin ställning som sakägare.

Det ankommer i sista hand på domstol att uttolka begreppet facklig verksamhet enligt förtroendemannalagen och att avgöra i vad mån sådan verksamhet i visst konkret fall skall medföra rätt till ledighet och bibehålla anställningsförmåner.

Med hänvisning till det anförda avstyrks även motion A746.

Slutligen framförs i vpk-motionen A724 krav på lagändring för att främja *fackligt arbete på deltid*, detta för att undvika specialisering och klyftor mellan fackliga förtroendemän och medlemmar. Motionärerna vill dessutom att deltidsanställda skall få rätt att vid behov utöka sin sysselsättningsgrad genom fackligt arbete.

Det förstnämnda kravet framställdes även i en motion under föregående riksmöte. Utskottet anförde då i betänkandet 1989/90:AU3 att en regel av det slag som motionärerna efterlyste torde innebära en begränsning av den rätt till ledighet som i dag gäller för fackligt arbete. Utskottets principiella utgångspunkt var att ansvaret för bedömning av eventuella problem av detta slag bör åvila arbetstagarna och de fackliga

organisationerna. Yrkandet avstyrktes således. Utskottet står fast vid den redovisade uppfattningen. När det gäller frågan om en arbetstagare skall ha rätt att öka sin sysselsättningsgrad för att utföra fackligt arbete ser utskottet det som främmande att lösa saken lagstiftningsvägen. Utskottet är alltså inte heller berett att tillstyrka motion A724 i denna del.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *tillträdesrätten för regionala fackliga förtroendemän*

att riksdagen med bifall till proposition 1989/90:157, med anledning av motionerna 1989/90:A707 och 1989/90:A709 samt med avslag på motionerna 1990/91:A2, 1990/91:A3, 1990/91:A4 och 1990/91:A5 yrkande 2 antar det till propositionen fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1974:358) om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen,

res. 1 (m, c)

res. 2 (fp)

res. 3 (v)

2. beträffande *kostnaderna för verksamheten med regionala förtroendemän*

att riksdagen avslår motion 1990/91:A1,

3. beträffande *översyn av arbetsrättslagstiftningen*

att riksdagen avslår motion 1990/91:A5 yrkande 1,

res. 4 (c)

4. beträffande *facklig verksamhet i transnationella företag*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:A711 yrkande 2, 1989/90:A724 yrkande 30 och 1989/90:A737,

res. 5 (v)

5. beträffande *intern facklig verksamhet*

att riksdagen avslår motion 1989/90:A724 yrkande 29,

res. 6 (v)

6. beträffande *påverkan på den ytre miljön*

att riksdagen avslår motion 1989/90:A746,

res. 7 (mp)

7. beträffande *fackligt arbete på deltid*

att riksdagen avslår motion 1989/90:A724 yrkande 28.

res. 8 (v)

Stockholm den 23 oktober 1990

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Lars Ulander

Närvarande: Lars Ulander (s), Elver Jonsson (fp), Kjell Nilsson (s), Sonja Rembo (m), Marianne Ståhlberg (s), Börje Hörnlund (c), Lahja Exner (s), Anders G Högmark (m), Sten Östlund (s), Bo Nilsson (s), Charlotte Branting (fp), Kersti Johansson (c), Karl-Erik Persson (v), Anna Horn af Rantzien (mp), Monica Öhman (s), Erik Holmkvist (m) och Ines Uusmann (s).

1990/91:AU3

Reservationer

1. Tillträdesrätten för regionala fackliga förtroendemän (mom. 1)

Sonja Rembo (m), Börje Hörnlund (c), Anders G Högmark (m), Kersti Johansson (c) och Erik Holmkvist (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med "En princip" och på s. 9 slutar med "sig föreligga" och som därefter på s. 10 fortsätter med "Med hänvisning" och slutar med "utskottets ställningstagande" bort ha följande lydelse:

Utskottet ifrågasätter om det verkligen finns behov av att lagreglera tillträdesrätten. Regeringen har inte kunnat påvisa att det skulle finnas några verkliga problem för fackliga förtroendemän, t.ex. ombudsmän, att få tillträde till arbetsplatser. Inte heller har någon remissinstans hävdad att påtagliga problem skulle förekomma i sammanhanget. Utskottet anser det märkligt att vissa fackliga organisationer ställer krav på lagstiftning. Det är en del av den svenska förhandlingsmodellen att de fackligt aktiva anställda på en arbetsplats kan vända sig till den fackliga organisationens ombudsmän i olika förhandlingssituationer. Till skillnad mot situationen när NARK lade fram sitt förslag 1977 finns i dag dessutom avtalsmässiga lösningar för de små arbetsplatsernas problem.

Numera finns en medvetenhet om att lagstiftning inte i sig är den bästa metoden att skapa förtroendefulla och effektivitetsbefrämjande relationer mellan arbetsgivare och arbetstagare. Det är enligt utskottets mening anmärkningsvärt att regeringen lägger fram ett förslag som ytterligare komplicerar den arbetsrättsliga lagstiftningen.

Det finns vidare anledning att ställa sig kritisk till förslaget med hänsyn till det ökade ledighetsuttag som kan väntas bli följden av tillträdesrätten. Statsmakterna bör iaktta restriktivitet med lagregler som kan medföra ytterligare kostnadskrävande ledighet för både näringslivet och den offentliga sektorn.

Medbestämmandet skall, såsom sägs i propositionen, först och främst utövas inom det enskilda företaget eller den enskilda myndigheten av de anställda själva och av de lokala fackliga representanter som de har utsett. Det skall vara något som angår de enskilda arbetstagarna. Förslaget, som ju bl.a. innebär att tolkningsföreträde beträffande tillträdesrätten utövas av den fackliga organisationen, rimmar illa med

denna grundsyn. Enligt utskottets mening borde den arbetsrättsliga lagstiftningen i stället ges en utformning där de enskilda individerna får en starkare ställning.

Slutligen anser utskottet att tillträdesrätten kan skapa särskilda problem t.ex. när det gäller skyddet av företagshemligheter. Regeringen har tagit alltför lätt på sekretess- och jävsfrågor.

Med hänvisning till vad som anförts anser utskottet att propositionen bör avslås.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *tillträdesrätten för regionala fackliga förtroendemän*

att riksdagen med bifall till motionerna 1990/91:A4 och 1990/91:A5 yrkande 2 och med anledning av motion 1990/91:A3 avslår *dels* propositionen, *dels* motionerna 1989/90:A707, 1989/90:A709 och 1990/91:A2,

2. Tillträdesrätten för regionala fackliga förtroendemän (mom. 1)

Elver Jonsson och Charlotte Branting (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med "Det finns" och slutar med "av domstol" och som därefter på s. 10 fortsätter med "Med hänvisning" och slutar med "utskottets ställningstagande" bort ha följande lydelse:

Det finns enligt utskottets uppfattning däremot anledning att ta fasta på de i folkpartimotionen A3 framförda farhågorna att tillträdesrätten skulle kunna leda till en icke önskvärd centralisering av medbestämmandet. Lagstiftningen kan nämligen få till effekt att organisationerna känner sig uppmanade att i större utsträckning låta sina centrala förtroendemän medverka i det lokala medbestämmandet.

Ett avgörande skäl mot lagstiftning på området är enligt utskottets mening att det i dag inte synes vara något problem för fackliga förtroendemän att få tillträde till arbetsplatsen, och detta oavsett om det finns kollektivavtal som reglerar tillträdesrätten eller ej. Denna bild styrks inte minst av två av remissvaren från huvudorganisationerna på arbetstagarsidan. Utskottet skulle inte ställa sig främmande till lagstiftning om man på det sättet kunde komma till rätta med missförhållanden på arbetsmarknaden. Emellertid har arbetsmarknadsministern inte pekat på några sådana exempel. Enbart det faktum att motioner väckts i riksdagen säger ingenting om hur verkligheten ser ut. Det kan för övrigt noteras att utskottet varje gång avstyrkt motionerna.

Sammantaget anser utskottet att regeringen inte påvisat tillräckligt vägande skäl för lagstiftning. Propositionen bör därför avslås.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *tillträdesrätten för regionala fackliga förtroendemän*

att riksdagen med bifall till motion 1990/91:A3 och med anledning av motionerna 1990/91:A4 och 1990/91:A5 yrkande 2 avslår *dels* propositionen, *dels* motionerna 1989/90:A707, 1989/90:A709 och 1990/91:A2,

1990/91:AU3

3. Tillträdesrätten för regionala fackliga förtroendemän (mom. 1)

Karl-Erik Persson (v) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med "Enligt lagförslaget" och slutar med "utskottets ställningstagande" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att tillträdesrätten för regionala fackliga förtroendemän bör lagfästas. Emellertid är regeringens förslag behäftat med vissa svagheter. Såsom anförs i v-motionen A2 bör kravet på att det skall finnas ett kollektivavtal mellan parterna slopas. De starkaste behoven av biträde från fackliga företrädare som kommer utifrån finns ofta på arbetsplatser som saknar kollektivavtal. Det är i dessa företag som den lagstiftning som skall bereda de anställda ett grundläggande socialt skydd oftast kränks. De anställda saknar också det viktiga försäkrings-skydd som normalt följer med kollektivavtal. Utskottet instämmer också med v-motionen att det inte heller finns något skäl att som villkor för företrädesrätten uppställa att den fackliga organisationen har åtminstone en medlem på arbetsplatsen. Den jämförelse som görs i propositionen med medbestämmandelagens förhandlingspliktsregler saknar enligt utskottets mening relevans, eftersom det ligger i sakens natur att den fackliga organisationen företräder en medlem för att förhandlingsrätt skall föreligga. Tillträdesrätten avser däremot även annan facklig verksamhet än förhandlingar. Vad utskottet nu anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *tillträdesrätten för regionala fackliga förtroendemän*

att riksdagen

dels med bifall till proposition 1989/90:157, med anledning av motionerna 1989/90:A707 och 1989/90:A709 samt med avslag på motionerna 1990/91:A3, 1990/91:A4 och 1990/91:A5 yrkande 2 antar det till propositionen fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1974:358) om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen,

dels med bifall till motion 1990/91:A2 ger regeringen tillkänna vad utskottet anfört,

Börje Hörnlund och Kersti Johansson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "I centerns" och slutar med "behandlade motionsyrkandet" bort ha följande lydelse:

1970-talets arbetsrättsliga lagstiftning hade främst som motiv att ge arbetstagarna ett ökat inflytande på beslutsprocessen inom näringsliv och offentlig förvaltning. Det är en viktig princip att människor skall kunna vara med och påverka även på sin arbetsplats. Det ökade inflytandet ger också ett större ansvar för den egna arbetsplatsen. Lagstiftningen har vidare gett möjligheter att ta till vara arbetstagarnas kunskaper och speciella erfarenheter. Men det har under denna tid också ställts många krav på förändringar. Lagstiftningen har kritiserats för stelbenthet och för att den i vissa avseenden lett till byråkratisering och centralstyrning. Ett genomgående drag är att den övervärderar arbetsgivarnas och de fackliga företrädarnas juridiska kompetens. Fortfarande har den viktiga frågan om gränsdragningen mellan medbestämmandet och den politiska demokratin inte kunnat få en tillfredsställande lösning.

Utskottet delar mot den bakgrunden uppfattningen i centerns motion A5 att de arbetsrättsliga reglerna nu bör ses över. Översynen bör ha formen av en total översyn av den arbetsrättsliga lagstiftningen. Det är önskvärt att reglerna blir så långt möjligt klart och entydigt utformade, samtidigt som det skapas utrymme för en större flexibilitet i tillämpningen som bättre än för närvarande tar hänsyn till de mindre företagens förhållanden och de enskilda arbetstagarnas rättigheter.

I vad gäller de enskilda arbetstagarna bör översynsarbetet syfta till att stärka deras rätt och öka deras inflytande på den egna arbetsplatsen. Det kan erinras om att arbetsmiljökommissionen har uttalat sig för att möjligheten att öka inflytandet för de enskilda arbetstagarna övervägs i den översyn av arbetsrätten som kommissionen har förutsatt skall komma till stånd.

Revideringen bör vidare utgå från att det skall upprättas en klar gränsdragning mellan den parlamentariska demokratis principer och det fackliga inflytandet. Varken arbetsgivar- eller arbetstagarorganisationer bör via lagstiftningen ha möjlighet att delta i den rent politiska beslutsprocessen.

Sammanfattningsvis anser utskottet att den nu förordade översynen av arbetsrättslagstiftningen skall leda till att de enskilda individerna får en starkare ställning, att det dras upp en klar gräns mot den politiska demokratin och att arbetsmarknadens funktionssätt underlättas och villkoren för nyskapande förbättras.

Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

1990/91:AU3

3. beträffande *översyn av arbetsrättslagstiftningen*

att riksdagen med bifall till motion 1990/91:A5 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. Facklig verksamhet i transnationella företag (mom. 4)

Karl-Erik Persson (v) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 11 som börjar med "Liknande motionsyrkanden" och slutar med "A737 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer med kravet i vpk-motionen A724 på lagreglering rörande det koncernfackliga arbetet. Sådant arbete bör även när det gäller internationella koncerner kunna utföras på betald arbetstid. Detta är helt nödvändigt för att inte nivån på det fackliga arbetet skall sänkas drastiskt genom kapitalets allt större internationella rörlighet. Vad utskottet anfört med anledning av motionen bör ges regeringen till känna. Utskottets ställningstagande får anses tillgodose även motionerna A711 (vpk) och A737 (s).

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *facklig verksamhet i transnationella företag*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:A724 yrkande 30 och med anledning av motionerna 1989/90:A711 yrkande 2 och 1989/90:A737 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. Intern facklig verksamhet (mom. 5)

Karl-Erik Persson (v) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "Det ligger" och slutar med "motsvarande del" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att lagens begrepp facklig verksamhet är alltför snävt. Det bör även omfatta intern facklig verksamhet, vilket bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *intern facklig verksamhet*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:A724 yrkande 29 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

7. Påverkan på den yttre miljön (mom. 6)

1990/91:AU3

Anna Horn af Rantzien (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 12 börjar med "När det" och slutar med "motion A746" bort ha följande lydelse:

Det är naturligt att arbetet för att värna miljön i arbetslivet omfattar såväl den yttre miljön som den inre arbetsmiljön. De fackliga organisationerna har också under senare år utvecklat ett engagemang för att skydda även denna yttre miljö. Det är enligt utskottets mening viktigt att detta arbete från organisationernas sida kan ske med utnyttjande av de rättigheter som följer av förtroendemannalagen. Motion A746 (mp) tillstyrks således av utskottet. Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. *beträffande påverkan på den yttre miljön*
att riksdagen med bifall till motion 1989/90:A746 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

8. Fackligt arbete på deltid (mom. 7)

Karl-Erik Persson (v) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 12 börjar med "Det förstnämnda" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som framförs i vpk-motionen A724. För att undvika specialisering och klyftor mellan fackliga förtroendemen och medlemmar bör de fackliga uppdragen i ökad utsträckning utföras på deltid. Förtroendemannalagen bör därför ändras så att deltidsledighet främjas. Utskottet instämmer också i det andra kravet på lagändring. Vid behov måste deltidsanställda förtroendemen kunna öka sin sysselsättningsgrad genom fackligt arbete, under förutsättning att det ryms inom det tidsmått som anges i lagen. Utskottet bifaller således motion A724 i denna del. Vad som anförts bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. *beträffande fackligt arbete på deltid*
att riksdagen med bifall till motion 1989/90:A724 yrkande 28 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilt yttrande

Översyn av arbetsrättslagstiftningen (mom. 3)

Elver Jonsson (fp), Sonja Rembo (m), Anders G Högmark (m), Charlotte Branting (fp) och Erik Holmkvist (m) anför:

Vi vill i detta sammanhang erinra om att vi i kommittémotioner begärt en total översyn av den arbetsrättsliga lagstiftningen. Syftet är bl.a. att så långt som möjligt åstadkomma klart och entydigt utformade regler, samtidigt som det skapas utrymme för en större flexibilitet i tillämpningen som bättre än för närvarande tar hänsyn till både de mindre företagens förhållanden och de enskilda arbetstagarnas rättigheter. Dessa yrkanden behandlas av utskottet i betänkandet 1990/91:AU6 om medbestämmande i arbetslivet.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1974:358) om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1974:358) om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen

dels att 1, 2, 3 och 7 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas två nya paragrafer, 9 a och 10 a §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag *äger tillämpning* på *arbetstagarare* som har utsetts av *lokal* arbetstagarorganisation att som facklig förtroendeman företräda de anställda i frågor som rör förhållandet till arbetsgivaren eller andra med facklig verksamhet sammanhängande frågor.

Med *lokal* arbetstagarorganisation avses i denna lag organisation som på arbetsplatsen är eller brukar vara bunden av kollektivavtal för de arbetstagarare som *beröres* av förtroendemannens verksamhet.

Lagen *vinner tillämpning* på facklig förtroendeman då organisationen har underrättat arbetsgivaren om det fackliga uppdraget. I förhållande till förtroendemannen bestämmer organisationen när lagen skall gälla för honom.

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag *tillämpas* på *den* som har utsetts av *en* arbetstagarorganisation att som facklig förtroendeman företräda de anställda *på viss arbetsplats* i frågor som rör förhållandet till arbetsgivaren eller andra med facklig verksamhet sammanhängande frågor.

Med arbetstagarorganisation avses i denna lag organisation som är eller brukar vara bunden av kollektivavtal för de arbetstagarare som *berörs* av förtroendemannens verksamhet.

Lagen *tillämpas* på *en* facklig förtroendeman då organisationen har underrättat arbetsgivaren om det fackliga uppdraget. I förhållande till förtroendemannen bestämmer organisationen när lagen skall gälla för honom.

2 §¹

Har i lag meddelats bestämmelse som avviker från denna lag, gäller den bestämmelsen. Även avvikande bestämmelse i annan författning än lag gäller, om den avser fråga om företrädesrätt till fortsatt arbete eller förläggning av ledighet för facklig förtroendeman, vars avlöningsförmåner fastställs under medverkan av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer, eller facklig förtroendeman hos riksdagen eller dess verk.

Avtal som innebär att facklig förtroendemans rättigheter enligt denna lag *inskränkes* är ogiltigt i den delen. Avvikelse får dock göras från 1, 5 – 7 §§ och 8 § första stycket med stöd av kollektivavtal som på

Avtal som innebär att *en* facklig förtroendemans rättigheter enligt denna lag *inskränks* är ogiltigt i den delen. Avvikelse får dock göras från 1, 5 – 7 §§, 8 § första stycket, och 9 a § första och andra styckena med

¹ Senaste lydelse 1976:594.

arbetstagsarsidan har slutits eller godkänts av organisation som är att anse som central arbetstagarorganisation enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet.

stöd av kollektivavtal som på arbetstagsarsidan har slutits eller godkänts av organisation som är att anse som central arbetstagarorganisation enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet.

3 §

Facklig förtroendeman får ej av arbetsgivaren hindras att fullgöra sitt uppdrag. Förtroendemannen skall ges tillfälle att disponera lokal eller annat utrymme på arbetsplatsen som fordras för det fackliga uppdraget.

En arbetsgivare får inte hindra en facklig förtroendeman att fullgöra sitt uppdrag.

Om uppdraget avser en annan arbetsplats än förtroendemannens egen, är arbetsgivaren på den arbetsplatsen skyldig att låta förtroendemannen få tillträde och vara verksam i den omfattning som behövs för uppdraget. Verksamheten får dock inte medföra betydande hinder för arbetets behöriga gång.

Förtroendemannen skall ges tillfälle att disponera lokal eller annat utrymme på *den egna* arbetsplatsen som fordras för det fackliga uppdrag som utförs där.

7 §²

Vid ledighet som avser den fackliga verksamheten på *arbetsplatsen* skall *facklig förtroendeman* ha rätt till bibehållna anställningsförmåner.

Vid ledighet som avser den fackliga verksamheten på *förtroendemannens egen arbetsplats* skall *den fackliga förtroendemannen* ha rätt till bibehållna anställningsförmåner.

Beror det på arbetsgivaren att den fackliga verksamhet som avser *arbetsplatsen* förlägges till annan tid än förtroendemannens ordinarie arbetstid, skall ersättning utgå till förtroendemannen som om han hade utfört arbete för arbetsgivarens räkning.

Beror det på arbetsgivaren att den fackliga verksamhet som avser *förtroendemannens egen arbetsplats* förläggs till annan tid än förtroendemannens ordinarie arbetstid, skall ersättning utgå till förtroendemannen som om han hade utfört arbete för arbetsgivarens räkning.

Även uppkomna merkostnader skall ersättas, om de beror på arbetsgivaren.

Om anställningsförmån enligt lag utgår endast för arbetad tid, skall med sådan tid likställas tid som avses i första och andra styckena.

9 a §

En arbetsgivare som enligt 3 § andra stycket är skyldig att ge en facklig förtroendeman tillträde till en arbetsplats och låta förtroende-

² Senaste lydelse 1975:356.

mannen vara verksam där har rätt till förhandling med den berörda arbetstagarorganisationen om tystnadsplikt rörande den information som skall lämnas till förtroendemannen.

I sådana fall tillämpas 21 § andra och tredje styckena lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet. Vad en facklig förtroendemannan har fått kännedom om med tystnadsplikt som avses i första stycket får förtroendemannen trots tystnadsplikten föra vidare till en ledamot i styrelsen för arbetstagarorganisationen. I ett sådant fall gäller tystnadsplikten även för styrelseledamoten.

I fråga om den som utövar ett uppdrag enligt 3 § andra stycket på en arbetsplats i det allmänna verksamheten tillämpas 14 kap. 7, 9 och 10 §§ sekretesslagen (1980:100) i stället för bestämmelserna i första och andra styckena.

10 a §

Om en facklig förtroendemannan eller en ledamot i styrelsen för en arbetstagarorganisation bryter mot den tystnadsplikt som avses i 9 a § första och andra styckena eller obehörigen utnyttjar kunskaper som förtroendemannen eller styrelseledamoten har fått under sådan tystnadsplikt, svarar arbetstagarorganisationen för den skada som uppkommer. I ett sådant fall följer inte ansvar enligt 20 kap. 3 § brottsbalken.

Om det är skäligt kan skadeståndet sättas ned eller helt falla bort.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.